

INNOVATSION TADBIRKORLIK UCHUN RIVOJLANISH STRATEGIYASI

Nizametdinov Ali - Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali katta o'qituvchisi

Safarov Sirojiddin Abdurashid o'g'li - Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali Iqtisodiyot yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda innovatsion va texnologik tadbirkorlik - uning rivojlanish tendensiyalari, muammolari va istiqbollari ko'rib chiqiladi. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan innovatsion loyihalarning asosiy yo'nalishlarining qisqacha tavsifi berilgan. Innovatsion tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash bo'yicha chora-tadbirlar sarhisob qilingan.

Kalit so'zlar: innovatsiyalar, innovatsion tadbirkorlik, infratuzilma, institutsional to'siqlar, innovatsion rivojlanish indeksi.

Samarali menejmentni joriy etish bo'yicha jahon va mahalliy tajriba shuni ko'rsatadiki, aynan innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirish alohida korxonalar va umuman davlatning iqtisodiy o'sishining ishonchli asosi hisoblanadi. Ammo, afsuski, inqiroz hodisalarining namoyon bo'lishi an'anaviy tadbirkorlikni rivojlantirishda jiddiy muammolarga va uning faoliyati samaradorligining pasayishiga olib keladi. Shu sababli, umuman tadbirkorlik faoliyati samaradorligini oshiradigan boshqaruvning yangi usullarini izlashning obyektiv ehtiyoji paydo bo'ladi. Shu bilan birga, aynan innovatsion tadbirkorlik zamonaviy iqtisodiy rivojlanish omili sifatida yangi jamiyat rivojlanishining ustuvor elementiga aylanishi kerak.

Bugungi kunda milliy iqtisodiyotning o'sishi ko'p jihatdan bozor munosabatlari subyektlarining innovatsion rivojlanish darajasi bilan belgilanadi, ularning tadbirkorlik faoliyatida dinamik imkoniyatlar va eng yangi texnologiyalardan foydalanish, iste'molchilar ehtiyojlarini qondirish yo'llarini ijodiy aniqlash, mahsulotlarni takomillashtirish va yangilash, ularning bozordagi mavqeini mustahkamlash va biznes samaradorligini ta'minlash, ishlab chiqarishni rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlari bilan belgilanadi. Ya'ni, zamonaviy korxonalar faoliyatining o'ziga xos xususiyati shundaki, innovatsiyalar ularning rivojlanishi samaradorligining endogen omiliga aylandi. Tegishli tendensiyalar dinamik tashqi muhit faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda innovatsiyalarga asoslangan zamonaviy korxonalar rivojlanishini ta'minlash uchun nazariy va uslubiy yondashuvlar va amaliy asoslarni ishlab chiqish zarurligini dolzarblashtiradi.

Xullas, hududlarda innovatsion tadbirkorlikka eng ko'p ta'sir ko'rsatuvchi omillar qatoriga davlatning demokratik jarayonlarga aralashuvi, investorlar uchun

imtiyozli shart-sharoitlar yaratilishi, korrupsiya kiradi. Demak, innovatsion jarayonlarga ta'sir darajasi bo'yicha birinchi o'rinda tashqi iqtisodiy sanksiyalar, ikkinchi o'rinda korrupsiya, uchinchi o'rinda esa siyosiy vaziyat turadi. Ushbu uchta omil bir-biri bilan bog'liq bo'lib, O'zbekistonni xalqaro hamjamiyatda yetarli darajada barqaror bo'lmagan siyosiy va iqtisodiy mamlakat sifatida tavsiflaydi.

Navbatdagi eng muhim omil – innovatsion tadbirkorlar uchun imtiyozli shart-sharoitlar yaratishdir. Imtiyozli ish rejimlari amalda ko'pincha muayyan korxonalar uchun davlat subsidiyalari shakli va mahalliy manfaatlarni amalga oshirish vositasi sifatida qo'llaniladi. Maxsus zonalar doirasida innovatsion loyihalarga sarmoya kiritish uchun imtiyozlar berish amaliyotida qo'llaniladi. Ko'pincha, faol innovatsion faoliyat bilan shug'ullanadigan muayyan korxonalar yoki tarmoqlar uchun maxsus soliqqa tortish tartibi imtiyoz sifatida qo'llaniladi, masalan, qo'shilgan qiymat solig'i olinadi, lekin ishlab chiqaruvchilar ixtiyorida qoladi. Aynan shu jihatlarda O'zbekiston hududlarida innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirish uchun asosiy to'siqlar bo'lib xizmat qiladi.

Ushbu omillardan kelib chiqqan holda, innovatsion tadbirkorlar uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishning mohiyatini aniqlash mumkin, bu esa ijobiy va raqobatbardosh innovatsion muhitni yaratishga, shuningdek, innovatsion infratuzilmani qo'llab-quvvatlash va rivojlantirishga qaratilgan innovatsion jarayonlarga xizmat ko'rsatishga o'tish zaruratidan iborat.

Shunday qilib, O'zbekistonda dunyoning boshqa rivojlangan mamlakatlari bilan solishtirganda ilm-fan intensivligi va fan unumdorligi yetarli darajada yuqori baholanmagan, ammo so'nggi yillarda yuqori texnologiyali tarmoqlardagi vaziyat yaxshilanmoqda, bu tegishli ko'rsatkichlardan dalolat beradi.

2022-yilning 29-sentyabr kuni "Global innovatsiyalar" indeksining 2022-yilgi hisoboti e'lon qilindi. O'zbekiston Global innovatsion indeksda O'zbekiston 2015-yilda 141 ta davlat orasidan 122-o'rinni egallagan bo'lsa, 2022-yilda 131 ta davlat orasida 40 pog'onaga yuqorilab, 82-o'rinni egalladi hamda Markaziy Osiyoning yetakchisiga aylandi va Markaziy va Janubiy Osiyo mamalakatlari orasida Hindiston va Erondan keyin 3-o'rinni egalladi. Ushbu natijaga erishishda so'ngi yillarda mamlakatimizda ilm-fan va innovatsiyalar sohasida olib borilayotgan keng ko'lamli islohotlar hamda Davlatimiz rahbarining soha rivojiga alohida e'tibor qarganlari alohida e'tiborga sazovor.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Dobni C. B., Wilson G. A., Klassen M. [Business practices of highly innovative Japanese firms](#) // Asia Pacific Management Review. – 2021. – p. 101-108. – doi: 10.1016/j.apmr.2021.06.005.
2. Andreev V.I. Menejerning o'zini o'zi rivojlantirishi / V.I. Andreev. - M.: Delo, 2014. – 275 b.
3. Bleyk R.R., Mouton D.S. Boshqarishning ilmiy usullari / R.R., Bleyk, D.S. Mouton [trans. ingliz tilidan I. Yushchenko]. – Kiev: Oliy maktab, 2013. – 274 p.

4. Белокур О.С., Цветкова Г.С. [Технологическое предпринимательство как фактор инновационного развития провинциального региона](#) // Экономические отношения. – 2019. – № 3. – с. 2213-2228. – doi: 10.18334/eo.9.3.40918.
5. Климентьева А.Ю. [Создание условий органами местного самоуправления для развития инновационного предпринимательства](#) // Экономика, предпринимательство и право. – 2018. – № 4. – с. 213-222. – doi: 10.18334/epp.8.3.39656.
6. Petrovna S. M., Nizametdinov A., Mansurov S. FINANCIAL CRISES AND THEIR IMPACTS ON THE ECONOMY //SPAST Abstracts. – 2023. – Т. 2. – №. 02.
7. Mansurov S. FORECASTS FOR THE ECONOMY OF UZBEKISTAN //Science technology&Digital Finance. – 2023. – Т. 1. – №. 3. – С. 187-195.
8. Xidirnazarov A. O 'ZBEKISTON IQTISODIYOTINING RIVOJLANISH TENDENSIYASI VA PROGNOZI (2022-yil tahlili va 2023-2024 yillar prognozi misolida) //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 79-90.
9. Khidirnazarov A. PRIORITY DIRECTIONS OF IMPLEMENTATION OF STRUCTURAL CHANGES IN THE ECONOMY OF UZBEKISTAN (for the example of the industry) //Journal of Contemporary World Studies. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 55-60.
10. Xidirnazarov A., Abdiqulov E. O 'ZBEKISTON AHOLISINING 2023-YILGI REAL DAROMADLARI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – Т. 1. – №. 2. – С. 77-80.
11. Mansurov S., Mamatov F., Fazliddin M. COMPARISON OF THE CONCEPTS OF THE BUSINESS SEGMENT AND THE CENTER OF RESPONSIBILITY USED IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF RETAIL ENTERPRISES //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 203-208.
12. Isomiddinov S. O 'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH BORASIDAGI ISHLAR: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13928919> //International scientific and practical conference. – 2024. – Т. 1. – №. 3. – С. 3-6.
13. Бобаназарова Ж. Х., Эргашева Н. ИНСОН КАПИТАЛИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ МЕХАНИЗМЛАРИ ТАДҚИҚОТИ //Экономика и социум. – 2022. – №. 6-2 (97). – С. 356-359.
14. ERGASHEVA N., YO'LCHIYEV S. TA'LIM TARBIYANING ZAMONAVIY SHAKLLARI //Journal of Research and Innovation. – 2023. – Т. 1. – №. 5. – С. 34-39.
15. Ergasheva N. AHOLI DAROMADLARINING SHAKLLANISHI VA TAQSIMLANISHI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13879582> //Journal of Contemporary World Studies. – 2024. – Т. 2. – №. 7. – С. 15-18.
16. Бобаназарова Ж. Х., Эргашева Н. Б. РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ФАКТОРА В РАЗВИТИИ УСЛУГ.